

ARBETA LOKALT MED BARNKONVENTIONEN

**Att
samarbeta
med barn
och unga**

Fördjupning

Så får barn och unga delaktighet i politiska beslut

Barnkonventionen ger alla barn rätt till inflytande över beslut som rör dem. Att de får inflytande är viktigt inte minst för demokratin. Men hur kan det se ut, etiskt och praktiskt? På många håll i Sverige har kommuner prövat olika sätt att öka barns inflytande. Men ännu finns det stora möjligheter att utveckla formerna så att de bättre passar barnen själva.

Om barn verkligen ska komma till tals krävs lyhördhet och respekt för deras inställning. Barn och ungas inflytande i kommun/landsting kan ses som ett eget kunskapsområde som kräver särskild kompetens och utarbetade metoder. Det är viktigt att samarbetet med barn och unga genomsyrar hela arbetet med genomförandet av Barnkonventionen.

Barnkonventionens artikel 12 handlar om något större än barnets rätt till information, yttrandefrihet och åsiktsfrihet. Dessa rättigheter regleras i andra artiklar. Artikel 12 kräver att man inför alla beslut som rör barnet aktivt tar reda på dess åsikter; medvetet väger in dem i beslutet; berättar för barnet hur man tolkat dess åsikter och vilken vikt man lagt på dem i beslutet.

Barnets åsikter ska tillmätas betydelse efter dess ålder och mognad, men även mycket små barn eller barn med en funktionsnedsättning, som har svårt att uttrycka sig måste få sin inställning tolkad och respekterad. Rättigheterna enligt artikel 12 gäller för såväl enskilda barn som grupper av barn, vilka berörs av ett beslut.

Artikel 12

1. Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.
2. För detta ändamål skall barnet särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med den nationella lagstiftningens procedurregler, i alla domstols- och administrativa förfaranden som rör barnet.

Denna fördjupning har fokus på hur Rädda Barnen kan påverka beslutsfattare och tjänstemän att bättre samarbeta med barn och unga i genomförandet av Barnkonventionen. Det handlar om att respektera barns rätt att komma till tals och se till att

kommun/landsting har utarbetade metoder för detta. Fördjupningen handlar alltså inte om hur ni som lokalförening eller distrikt kan arbeta med att lyssna in barn och unga i er kommun.

Under framgångsfaktor 7, Involvera civilsamhället, hittar ni förslag på frågor kring hur kommunen/landstinget arbetar med att beakta barns åsikter i beslutsprocesser. I denna fördjupning följer bland annat praktiska budskap för att arbeta med barns och ungdomars rätt till inflytande och deltagande, samt viktiga etiska riktlinjer.

Viktiga verktyg när kommun eller landsting samarbetar med barn och unga

Sju praktiska budskap för inflytande och deltagande

- 1. Fråga regelbundet vad barn tycker.** Konsultera barn och unga i alla beslut som rör dem. Bygg in rutiner för att hämta in barns och ungas åsikter, erfarenheter och kunskaper i kommunens/landstingets ordinarie arbete.
- 2. Inkludera.** Arbeta för att inkludera flickor och pojkar i lika stor utsträckning. Sök kunskap från barn och ungdomar med olika sociala bakgrunder, i olika åldrar, med olika sexuell läggning, olika etniska tillhörigheter och från barn med funktionsnedsättning.
- 3. Involvera tidigt.** Ta in barn och ungdomar tidigt i processen, helst redan i problemformuleringsfasen och i insamlingen av kunskapsunderlag inför beslut.
- 4. Gör deltagandet meningsfullt.** Använd modeller som underlättar och gör det meningsfullt för barn och ungdomar – med olika bakgrunder och förmågor – att delta i beslutsprocesser. Barn ska vara delaktiga på ett sådant sätt, på sådana nivåer och i en sådan takt som passar deras förmåga och intressen.
- 5. Informera begripligt.** Se till att all information till barn och ungdomar är formulerad på ett begripligt och konkret språk. Ta hjälp av kommunens eller landstingets egna resurser när det gäller kommunikation med barn och ungdomar; pedagoger, socialtjänstpersonal med flera.
- 6. Fråga rätt barn.** Fundera kring vilka barn och ungdomar som ska konsulteras eller delta i beslutsprocesser. Är det en fråga som rör alla barn i kommunen/landstinget, eller handlar det om barn i till exempel ett visst bostadsområde, barn med funktionsnedsättningar, eller barn i en viss ålder?
- 7. Ge återkoppling.** Informera alltid de barn och ungdomar som deltagit i beslutsprocesser om resultaten av deras medverkan. Gör det så snabbt som möjligt.

Åtta etiska riktlinjer för barn och ungdomars deltagande

Det finns en oundviklig obalans i makt och status mellan barn och vuxna. Därför behövs ett etiskt tillvägagångssätt för att barns deltagande ska bli verkligt och meningsfullt. Men det finns också obalanser i makt och status mellan olika barngrupper. De vuxnas ansvar är att ge alla barn lika möjligheter till inflytande och deltagande.

1. Deltagande bör alltid vara frivilligt
2. Diskriminering, till exempel på grund av kön, ålder, etnicitet eller funktionshinder, får inte förekomma.
3. Var tydlig och ärlig. Informera om på vilka villkor barnen deltar.
4. Var aldrig dömande. Undvik fördomar om vad vissa grupper av barn kan eller inte kan, eller hur de är.
5. Utsätt inte barnet för risker.
6. Respektera barnets tid och förutsättningar. Barnets insats bör vara rimlig vad gäller tid och arbete.
7. Anpassa det ansvar barnet tar efter dess ålder och mognad.
8. Ta hänsyn till barnets bästa i alla lägen.

Forum för inflytande i kommun/landsting

Metoderna för att göra barn och unga delaktiga måste förstås anpassas efter situationen; vilken typ av ärende det gäller, liksom efter barnets ålder och förmåga.

Det är viktigt att det finns forum för inflytande, till exempel ungdomsråd och ungdomsfullmäktige. Men statliga Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har uppmärksammat att dessa inflytandeforum ofta blir både startpunkt och ändhållplats för ungas uppfattningar. Ungdomar får diskutera och formulera åsikter – men dessa lämnar sällan det ungdomspolitiska rummet och omsätts därför inte i politiska beslut. Forum för inflytande har ofta ungdomar som målgrupp, medan former för att skapa inflytande för yngre barn ofta saknas.

Bilden på nästa sida är en bra samtalsöppnare när ni diskuterar artikel 12 med kommun/landsting:

Material och utbildningar från Rädda Barnen

Nedanstående stöd från Rädda Barnen fokuserar på kommunernas och landstingens övergripande arbete med barn och ungas delaktighet och inflytande.

Ung röst är ett oerhört bra verktyg att utgå ifrån om ni vill diskutera artikel 12. Om ni har en lokal- eller länsrapport av Ung röst att tillgå ska ni givetvis använda den. Annars finns den nationella rapporten, som kan användas i hela landet. Det finns mer information på Rädda Barnens medlemsidor om hur ni kan använda Ung röst 2014 i ert lokala och regionala arbete.

Till vuxna – En inspirationsskrift om att föra samtal om barnets rätt att komma till tals i frågor som berör det.

Det handlar om demokrati – om konsten att öka barns inflytande över kommunala beslut.

Inflytande på riktigt är en utbildning som kommuner och landsting kan beställa från Rädda Barnen.

Barnmakt – en metodbok om barn och makt

Lyssna.nu – en webbsida med information om Barnkonventionen

Exempel på aktörer som verkar för att öka barn och ungas inflytande

[Nationella nätverket för ungas inflytande \(NUNI\)](#) erbjuder goda exempel på kommuner och regioner som arbetar långsiktigt och strategiskt för ungdomars inflytande.

[Sveriges Ungdomsråd](#) är en samlingsorganisation för lokala och regionala inflytandeforum, till exempel ungdomsråd.

[Barnombudsmannen](#) har utvecklat metoden Unga Direkt som används för att lyssna på barn. Den bärande tanken är att barnen är experter på sin egen situation och utifrån denna kan dela med sig av erfarenheter och åsikter. Även Rädda Barnen arbetar med den modell för ”Höringar” som Unga Direkt bygger på. Detta är en metod som ni med fördel kan rekommendera kommuner och landsting att använda.

[Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällefrågor](#) tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets förutsättningar. De erbjuder även kommuner att årligen delta i LUPP. Lupp är en enkät för att kommuner, stadsdelar eller regioner ska få kunskap om ungas situation, deras erfarenheter och synpunkter.